

Kacper Kulczycki

Zadanie 106

**Wyznaczanie stałej Halla oraz wartości
przewodnictwa dla półprzewodników**

Warszawa 2002

Wstęp

Celem tego doświadczenia było wyznaczenie znaku nośników w próbce półprzewodnika (AsIn) oraz ich koncentracji i ruchliwości, przy wykorzystaniu efektu Halla

Teoria

$$\delta = \frac{Ia}{dbU} \quad \text{wz.1}$$

$$n = \frac{1}{eR} \quad \text{wz.2}$$

$$\mu = \frac{\delta}{en} = \delta R \quad \text{wz.3}$$

$$U_H = \frac{RIB}{d} \quad \text{wz.4}$$

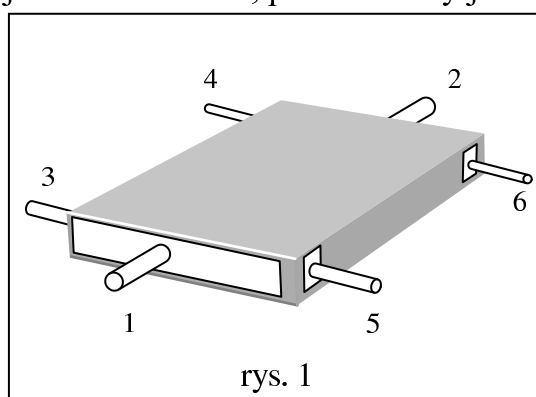
gdzie:

δ - przewodnictwo właściwe,
I – natężenie przyłożonego prądu,
a – długość próbki,
d – wysokość (grubość) próbki,
b – szerokość próbki,
U – napięcie przyłożonego prądu,
n – koncentracja ładunków,
e – ładunek elementarny,
R – stała Halla,
 μ - ruchliwość nośników,
 U_H – napięcie Halla,
B – indukcja pola magnetycznego,

Przebieg doświadczenia

Schemat elektrod przymocowanych do płytki użytej w doświadczeniu, przedstawiony jest na rysunku 1. Płytką miała $(2,2 \pm 0,1)$ mm szerokości i $(1,2 \pm 0,05)$ mm grubości. Przez elektrody 1 i 2 z „ przodu ” i z „ tyłu ” płytki płynął prąd o natężeniu I. Na elektrodach 3 - 5 i 4 - 6 mierzone były napięcia Halla. Odległość c między elektrodami 3 i 4 oraz 5 i 6 wynosiła $(2,0 \pm 0,1)$ mm.

Pierwszy pomiar polegał na wyznaczeniu charakterystyki prądowo napięciowej próbki. Umożliwiło to wyznaczenie dopuszczalnego natężenia prądu przepuszczanego przez próbkę.

(Przy wzroście temperatury opór półprzewodnika maleje, w wyniku przechodzenia coraz większej ilości elektronów do pasma przewodnictwa. – Zależność napięcia U na próbce od natężenia I przestaje być liniowa, od pewnego miejsca zaczyna zakrzywiać się do dołu. Prąd przepływający przez próbkę ogrzewa ją.) Ze względu na brak, możliwości wyznaczenia temperatury próbki, należy za wszelką cenę unikać sytuacji, w której by się ogrzewała. Na próbce (w temperaturze jak najbliższej pokojowej) została przeprowadzona seria pomiarów napięć, pomiędzy elektrodami 1 i 2, dla natężeń z przedziału od 0 do około 10mA. A następnie przetestowana pod względem liniowości zależność U od I .

Po ustaleniu największej dopuszczalnej wartości I możliwe jest wyznaczenie wartości stałej przewodnictwa właściwego δ . Napięcie U mierzone było pomiędzy elektrodami 3 i 4 (a nie 1 i 2). Wynikało to z faktu, że na styku elektrod i półprzewodnika występują spadki napięć, których obecność zakłóca pomiar napięcia. Spadki te są tym większe im większe jest natężenie prądu płynącego przez elektrodę. Prąd płynący przez elektrody 1 i 2 jest rzędu kilku mA. Jeżeli do elektrod 3 i 4 lub 5 i 6 podłączony zostanie woltomierz to, ze względu na jego duży opór wewnętrzny, prąd który przez niego popłynie będzie o wiele mniejszy.

Podczas przeprowadzaniu pomiarów stałej Halla próbka umieszczona była w polu magnetycznym o indukcji B , wytwarzanym przez elektromagnes.

Dla używanego w doświadczeniu elektromagnesu, podane zostały wartości indukcji wytwarzanego pola, przy odpowiednich natężeniach płynącego przez niego prądu.

Czyli, przy wyznaczaniu stałej Halla należało znać natężenia prądów płynących przez próbkę i elektromagnes oraz napięcia Halla.

Z pomiarem U_H związany był pewien problem. Woltomierz wskazywał niezerowe napięcie pomiędzy sondami, gdy natężenie pola magnetycznego było zerowe. Wynikać to mogło z niedokładności umieszczenia, na przeciwko siebie elektrod, oraz możliwości wystąpienia różnicy temperatur pomiędzy elektrodami (woltomierz mierzy wtedy dodatkowe napięcie termoelektryczne). To wszystko powodowało, że mierzone napięcie różniło się od U_H o stałą wartość. By wyeliminować wpływ tych czynników pomiary przeprowadzone zostały dla wszystkich możliwych kombinacji kierunków prądów I i I_M (gdzie: I_M – natężenie prądu elektromagnesu $\sim B$): $U_1(I, I_M)$, $U_2(-I, I_M)$, $U_3(-I, -I_M)$, $U_4(I, -I_M)$. Wyznaczone z tych pomiarów napięcie Halla jest równe:

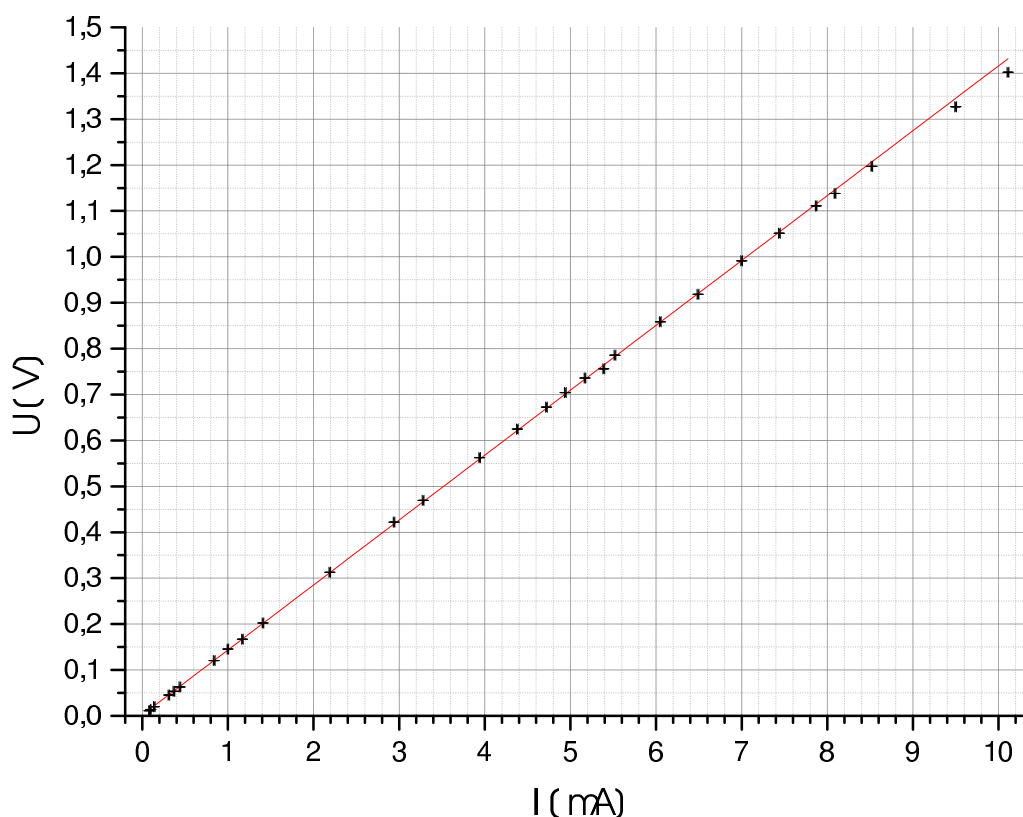
$$U_H = \frac{-U_1 + U_2 - U_3 + U_4}{4} \quad \text{wz.5}$$

gdzie:

U_1, U_2, U_3, U_4 – napięcia Halla dla kolejnych kombinacji I i B ,

Wyniki i wnioski

Charakterystykę prądowo napięciową próbki przedstawia wykres 1.:

wyk. 1 Zależność napięcia, na próbce, od natężenia prądu, przez nią płynącego.

Optymalne natężenie prądu zostało wyznaczone przy założeniu, że U musi być liniową funkcją I , a odchylenia od „liniowości” nie mogą być większe niż 5%. Maksymalne natężenie spełniające takie warunki zostało uznane za optymalne, jego wartość wynosiła:

$$I_0 = 8,08 \pm 0,40 \text{ mA} \text{ (błąd oznaczenia oszacowany na ok. 5\% wartości)}$$

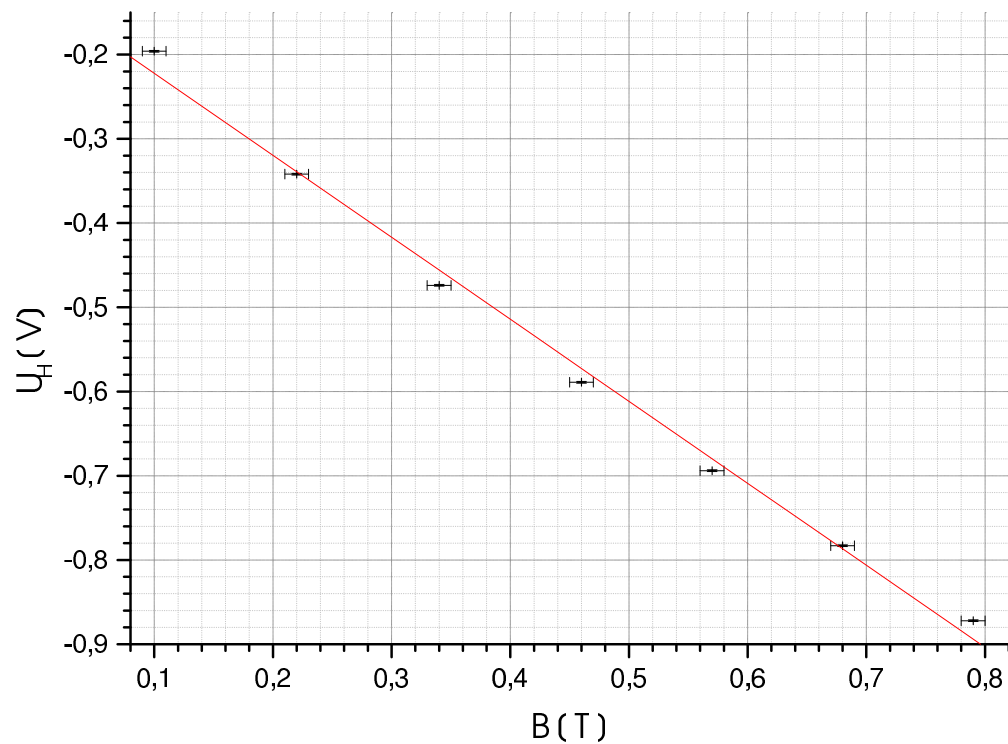
czyli biorąc punkty pomiarowe z przedziału $I_0 \pm \Delta I_0$ uzyskuje się następujące wartości przewodnictwa:

I [mA]	ΔI [mA]	U [V]	ΔU [V]	δ [$1/(\Omega \text{ m})$]	$\Delta \delta$ [$1/(\Omega \text{ m})$]
7,44	0,01	1,0514	0,0001	5900	490
7,87	0,01	1,1111	0,0001	5900	460
8,09	0,01	1,1380	0,0001	5920	450
8,52	0,01	1,1970	0,0001	5930	430

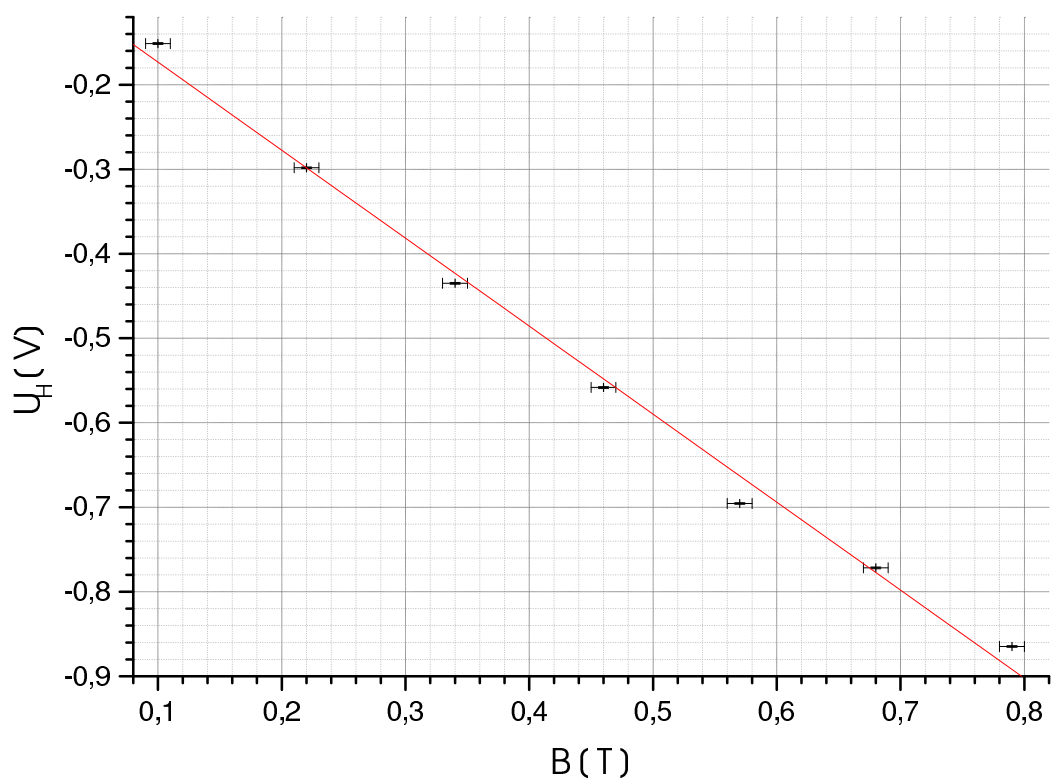
czyli biorąc średnią ważoną z tych wyników, ostatecznie:

$$\delta = 5910 \pm 230 \text{ 1}/(\Omega \text{ m})$$

Zależności U_H od B prezentują wykresy 2. (elektrody 3 – 5) i 3. (elektrody 4 – 6):

wyk. 2 Zależność napięcia Halla między elektrodami 3 – 5 od indukcji pola magnetycznego.

wyk. 3 Zależność napięcia Halla między elektrodami 4 – 6 od indukcji pola magnetycznego

W wyniku dopasowania prostych zostały obliczone współczynniki kierunkowe:

dla wyk.2:

$$A = -0,974 \pm 0,033 \text{ V/T}$$

dla wyk.3:

$$A = -1,041 \pm 0,037 \text{ V/T}$$

przekształcając odpowiednio wz.4 uzyskuje się zależność:

$$R = \frac{Ad}{I}$$

podstawiając pod I wartość I_0 dostaje się:

$$\underline{R = -0,000145 \pm 0,000011 \text{ m}^3/(\text{A s})} \text{ dla wyk. 2.}$$

$$\underline{R = -0,000155 \pm 0,000011 \text{ m}^3/(\text{A s})} \text{ dla wyk. 3.}$$

czyli ostatecznie ze średniej ważonej:

$$\underline{\mathbf{R = -0,0001492 \pm 0,0000078 \text{ m}^3/(\text{A s})}}$$

W arsenku indu (materiał, z którego wykonana była próbka), w temperaturze pokojowej jest półprzewodnikiem typu n (zakładamy przewodnictwo nośników jednego rodzaju – tu elektronów)

Czyli korzystając ze wzoru 2 (wartość e bierzemy ze znakiem minus) dostajemy koncentrację:

$$\underline{\mathbf{n = (41,8 \pm 2,2) 10^{21} \text{ m}^{-3}}}$$

i ze wzoru 3 ruchliwość:

$$\underline{\mathbf{\mu = 0,882 \pm 0,057 (\text{A m})/N}}$$

Widać, że pomimo dość prostej aparatury doświadczenie daje dość dokładne wyniki. Wszelkie odstępstwa od rzeczywistych wielkości wiązać się mogą z dość niedokładnym wyznaczeniem wymiarów próbki, oraz zakładanym modelem (w danej temperaturze może przecież występować również przewodnictwo typu p).